

עודכן ב- 31/07/2007 20:57

משבר המוטיווציה לא שם

מאת יגיל לוי

הנתונים שפורסמו לאחרונה, ולפיהם אחד מכל ארבעה גברים המועמדים לגיוס אינו מתגייס, הציתו גל תגובות שביטאו חרדה לעתיד גיוס החובה. לנוכח זאת, יש מקום לברר מי אינו מתגייס ומהי ההשלכה שיש לכך. בדיקה כזאת תראה, כי לא בנתוני הגיוס יש לחפש את שורשיו של מה שכונה "משבר המוטיווציה" והשפעתו על יחסן של הקבוצות החברתיות המבוססות לשירות צבאי. זאת, משום שהרובד החברתי הפחות מבוסס הוא שנשאר מחוץ לצבא.

הסקר החברתי של הלמ"ס ל-2005 מזמן לנו הצצה נדירה במפת הגיוס, שכן לראשונה נשאלו המרווינים אם שירתו בצבא.

על פי נתוני הצבא, כ-26% מקרב הגברים אינם מתגייסים: 11% הם חרדים, 4% שוהים בחו"ל, 4% בלתי מתאימים מסיבות של השכלה או רקע פלילי, 2.5% סובלים מבעיות בריאות, 5% קיבלו פטור מסיבות נפשיות. הסקר מאשר את נתוני הצבא, שלפיהם כרבע (בקיורב) מהגברים אינם מתגייסים - כמחציתם חרדים.

בחינת קבוצת האוכלוסייה הלא-חרדית של הלא-מתגייסים לעומת המתגייסים, בגילאים 20-24 (כלומר, מי שמשרתים או שהשתחררו לאחרונה) - מלמדת על הבדלים משמעותיים בין המתגייסים ללא-מתגייסים (בזהירות המתבקשת לנוכח קוטנה של הקבוצה במדגם הכללי של הסקר).

הלא-מתגייסים פחות בריאים - כ-10% מהם מדווחים על בעיות בריאות לעומת 3% בלבד מקרב אלה ששירתו (או משרתים). באשר לפרופיל הנפשי, אף שהסקר אינו מספק אינדיקציה ברורה להתאמה נפשית לשירות צבאי, הרי שתחושת הבדידות שעליה מדווחים הנשאלים היא האינדיקציה הקרובה ביותר להתאמה כזאת: כ-15% מקרב אלה ששירתו חשים בדידות לעתים קרובות או מדי פעם, בעוד שיעור זה בקרב מי שלא שירתו הוא כ-29%.

גם ביחס לנתוני ההשכלה וההכנסה התמונה ברורה: כ-70% מקרב אלה ששירתו הם בעלי תעודת בגרות ומעלה ביחס לכ-50% מקרב אלה שלא שירתו. כ-20% מאלה שלא התגייסו לא רכשו השכלה תיכונית כלשהי, לעומת 5% מקרב יוצאי הצבא.

ההכנסה החודשית הממוצעת היא בהתאם: אלה ששירתו משתכרים כ-4,400 שקל; אלה שלא - כ-3,000 שקל. הכניסה המוקדמת יותר לשוק העבודה של הלא-משרתים אינה מקזזת, אפוא, את היתרון ההשכלתי של המשרתים, ההון של משפחת המוצא שלהם, ואולי גם את ההטיות שנותרו בשוק העבודה לטובת יוצאי צבא.

אין, אפוא, פלא כי כ-19% מאלה שלא שירתו חשים חוסר שביעות רצון כללית מחייהם ביחס לכ-8% בלבד מקרב אלה ששירתו. ולבסוף, כ-40% מקרב אלה שלא שירתו היגרו לישראל מאז שנות ה-90 (בעוד שמשקלם הדמוגרפי בקבוצת גיל זו הוא כ-20% ללא

חרדים - מה שמצמצם את חריפות הבעיה בקרב הוותיקים).

המסקנה היא כי האוכלוסייה שאינה מתגייסת היא בעיקרה יותר מוחלשת מזו המתגייסת במישורים הכלכלי, ההשכלתי והבריאותי. הנוכחות באוכלוסייה זו של הקבוצה החילונית הוותיקה, שהיא עיקר המאחז של המעמד הבינוני המבוסס ושבה ניכרים ממדי הפחת במוטיווציה הצבאית, היא כ-2% מכלל האוכלוסייה. מאחר שגם בקבוצה הזאת קיימות מגבלות גיוס שאינן קשורות במישרין למוטיווציה - הרי שמדובר באחוז זניח, הממוקם בעיקר במעמד הבינוני הגבוה. זאת בפרט לנוכח העובדה, ששיעור המתגייסים מקרב קבוצה זו עולה על שיעורה באוכלוסייה.

את ממדיו האמיתיים של "משבר המוטיווציה" יש לחפש איפוא בעיקר בהרכב המשתנה של היחידות הלוחמות, בפנייה לשירות קבע ולתפקידי פיקוד, ולא דווקא בעצם החלוקה בין מי שמתגייס למי שלא. עם זאת, היעדר שינוי במפת הגיוס, או לחילופין, מיסוד האפליות המגולמות בה באמצעות קביעה רשמית של מדיניות גיוס בררנית - יחמירו את בעיית המוטיווציה. החמרה כזאת תגרום לצבא להיפך לבסוף צבא שכירים, על ההשלכות הפוליטיות הבעייתיות הנובעות מכך.

כל הזכויות שמורות, "הארץ" ©